

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

İngiliz Şairlerinden Lord Byron'un Yunan İsyanına Etkisi

The Effect Of Lord Byron, A British Poet, On The Greek Revolution

Birgül DOĞAN

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü Doktora Öğrencisi

birgulpesen_44@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0001-9282-1460

Öz: İngiliz şairlerinden biri olan Lord Byron, Londra şehrinde dünya gelmiş olup içinde bulunduğu ortamın etkisi ile karmaşık bir hayat içerisinde yer almıştır. Lord Byron'un gençlik yıllarında yaptığı evlilik hayatı yaşadığı şehri terk etmesine neden olmuştur. Lord Byron, Avrupa'da özellikle Belçika, İsviçre, İtalya gibi önemli yerleri gezmiştir. Avrupa gezisinin yanı sıra Lord Byron'un Balkan coğrafyasına ilgisi olduğundan Yunanistan'a seyahat etmiştir. Yunanistan'da kaldığı süre içerisinde sevilen biri olarak hayatına devam etmiştir. Byron, Balkanlarda Yunan isyanının destekçisi olmuş ve isyancıların ihtiyacını karşılamak için çalışmalarını sürdürmüştür. Lord Byron, çalışmalarına kurulan komiteye üye olarak da destek vermiştir. Byron, isyancılara verdiği destekle bilinmesinin yanı sıra edebiyata olan ilgisi ile de dikkatleri üzerine çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: İngiliz, Lord Byron, Yunanistan, isyan.

Abstract. Lord Byron, one of the British poets, was born in the city of London and took part in a complex life with the influence of the environment he was in. The marriage life of Lord Byron made in his youth caused him to leave the city where lived in. Lord Byron has traveled to important places in Europe, especially Belgium, Switzerland and Italy. In addition to his European tour, he traveled to Greece because of Lord Byron's interest in Balkan geography. He continued his life as a loved one during his stay in Greece. Byron was a supporter of the Greek revolt in the Balkans and continued to work to meet the needs of the rebels. Lord Byron also supported his work as a member of the committee. Byron, besides being known for his support for the rebels, has also attracted attention with his interest in literature.

Keywords: British, Lord Byron, Greece, rebellion.

GİRİŞ

Lord Byron, Fransız devriminden bir yıl önce Londra'da dünyaya geldi (Byron, 2008: XI) ve 1824 yılında ise Byron'un yaşamı sona erdi. Byron, Avrupa ve Amerika'da çok sevilen biri olup romantik bir şair olarak düşüncelerini aktarmaya çalıştı (Appelbaum, 1996: VIII). Byron, küçükken ilk dini bilgileri dadısı olan Agnes Gray'dan almıştır (Göktekin, 1983: 164). Lord Byron, sahip olduğu aile ile dikkatleri üzerine çekti. Byron'un babası olan John Byron, İskoç kökenli olup muhafız birliğinin subaylarından biri iken annesi Catherine Gordon idi. Byron, babasının ailesi tarafından Normandiye Dükü ve İngiltere Kralı olan I. William'ın yandaşları olan Normandalılardan Burunların torunları olarak bilinmektedir. 11. yüzyılda Byron'a Lancashire Lordluğunda büyük araziler verildi. Akabinde Byron ailesi belli bir süreliğine kaldıkları yer olan Abbay Newstead'ı mülk edindi (Ozansoy, 2002: 21).

Geliş Tarihi: 30.12.2020

Kabul Tarihi: 14.09.2021

Yayın Tarihi: 30.04.2022

Atıf: Doğan, B. (2022). İngiliz şairlerinde Lord Byron'un Yunan isyanına etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 417-427. Doi: 10.33437/ksusbd.850087

Byron, 10 yaşında miras yoluyla hem Newstead Abbey'i hem de lord unvanını alarak yaşamına devam etmeye çalıştı. Annesinden uzakta bir hayat sürdürdü. Devlet okullarına karşı olumsuz bir düşünce içerisinde olup devlet okullarını itici buldu (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2102). 1801 yılında genç Byron Harrow okulunda bir öğrenci iken Rochdale Baron'u unvanı ile kendisine büyük bir miras da kalmıştır (Ozansoy, 2002: 21). Byron, her ne kadar eski ve soylu bir İngiliz ailesinden (Meydan Larousse 2. 1970: 718) olsa da çocukken asi ve küstah bir yapıya sahipti (Ansiklopedik Sözlük, 2000: 523). Ruh sağlığı bozuk bir ailenin melankolik, karamsar, ahlaken zayıf, sağ bacağı topal biri olarak hayatına yön verdi. İngiltere'de itibarı olmadığı gibi sevilen biri de değildi. İngiltere'nin aksine diğer Avrupa ülkelerinde ise şöhreti yaygındı. Byron, Türklere karşı ilgi duymayan biri olarak bilinmektedir. Yunanistan'ı eski Helen ülkesi olarak düşünmektedir (Yeni Türk Ansiklopedisi, C.2, 1985: 470). Byron, liberal bir anlayışı benimsediğinden Avrupa'daki özgürlük hareketlerinin önemli bir destekçisi olmuştur (Gülderen, Okumuş, 2014: 197).

Byron'un düşüncesinde liberal bir anlayış söz konusu iken (Hazlitt, 1886: 122) evliliğini gerçekleştirdiği eşinde ise aynı anlayış söz konusu değil idi. Eşi Byron'un aksine dindar biriydi. Byron eşi olan Miss Milbank'e yazdığı mektupta kendi düşüncelerinden emin olmadığını belirterek ve 1810'da Patras'da üç Papaz'a eğer kendisini rahat bırakmazlarsa Müslüman olacağını söylemiştir (Göktekin, 1983: 164-167).

Byron'un genç yaşta Miss Milbanke ile yaptığı evlilikte huzur sağlanamadığından çift için evlilik hayatı kısa sürmüştür. Bu evlilikte Augusta Ada'nın dünyaya gelmesi ve Byron'un boşanması İngiltere'de öfkeye sebep olmuştur. Byron, içinde olduğu ortam nedeniyle ülkesinden ayrılmak zorunda kalmıştır (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103). Byron, İngiltere'den ayrılınca bir daha oraya dönmemiştir. Belçika'ya gidip Brüksel ve Waterloo'yu gezmiştir (Meydan Larousse 2. 1970: 719). Byron, İsviçre'ye Shelley'in yanına gitmiş ve Claire Clairmont'dan ikinci kızı Allegra dünyaya gelmiştir. Daha sonra ise Lord Byron, özgürlük tutkusunun daha çok ilgi gördüğü İtalya'ya hareket etmiştir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103).

Byron, Roma, Navenna, Bologna, Pisa ve Cenova'da kalarak İtalya'yı rahatça dolaşmıştır. En çok Venedik'te kalmıştır (Meydan Larousse 2. 1970: 719). İtalya'da kaldığı süre içinde yazı hayatına devam etmiş olup lirik tarzda eserler kaleme almıştır. Byron, Carboneriacıları destekleyen bir düşünceye sahipti. Lord Byron, çalışmalarını yürütmeye devam etmiş ancak kızı olan Allegra'nın (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103) Bagna Cavallo manastırında ölmesi kendisini derinden etkilemiştir. Lord Byron, yaşananlardan üzüntü duymuş ve kızına olan sevgisini hareketleri ile hissettirmiştir (Bulwer, 1835: XXVII). Allegra'nın ölümünün ardından Shelley'in ölümü gerçekleşmiştir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103). Byron'un aile hayatı ve benimsediği anlayışın yanı sıra edebiyat yönü de önemli idi. Bu yönü ile düşüncelerini, duyguları ifade etmiş ve eserleri ile sevilen biri olmuştur.

Lord Byron'un eserlerinin yanı sıra Lord Byron ile tanışmak için çalışmalarda bulunanlar da vardır. Mesela Walter Scott, Lord Byron hakkında duyduklarından hareketle tanışma esnasında Lord Byron'a karşı nasıl davranması gerektiği hakkında kararsızlık içerisinde kalmıştır. Nihayetinde Walter Scott 1815 yılında Lord Byron ile tanışmış ve bu tanışmada Walter Scott şüphe ile hareket etse de beklediğinin aksine Lord Byron'u kibar bulduğunu dile getirmiştir (Bulwer, 1835: XXII). Lord Byron, eserleri ile dikkatleri üzerinde toplamıştır. Byron, eserlerini yazarken içinde bulunduğu durumu göz önünde bulundurmamıştır. Yaşamı sürecinde Balkanlarda gerçekleşen isyan hareketleri kendisini derinden etkilemiştir. Byron, eserleri ile isyan hareketini alevlendirmiş ve faaliyetleri ile Rumlara destek çıkmıştır. Byron'un Mesolongi'ye ulaştığı ve isyana destek verdiği görülmekte olup kendisinin (BOA, HAT, 874/38785) İngiltere'den uzak bir yer olan Missolonghi'de hummadan öldüğü anlaşılmaktadır. Soyunun geleneklerine bağlı olarak Westminster'e gömülmesine izin verilmemiştir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103). İngiltere'ye getirilen cesedi Newstead Abbey yakınındaki aile mezarlığına gömülmüştür (Meydan Larousse 2. 1970: 719).

Lord Byron'un Edebi Hayatı

Lord Byron, İngiliz ünlü şairlerinden biri idi. Lord Byron'un edebiyat alanına ilgisi (Arıkan, 2003: 118) Cambridge'te öğrenciyken başlamıştır (Ansiklopedik Sözlük, 2000: 523). Lord Byron, çocukluğunda dikkatini çeken ve kendisinde Doğu'yu ziyaret etmek düşüncesini uyandıran en önemli

eserin Knolles'ın tarihi olduğunu yazmıştır. Bunun yanı sıra şiirlerinde görülen "doğu rengi"nin de Knolles'dan kaynaklandığını ifade etmiştir (Arıkan, 2003: 118-119). Calvencilığe karşı uzun bir mücadelenin yanı sıra eserlerinde açıklık, neşe ve hoşgörünün yanı sıra her türlü zorbalığa karşı nefret, Avrupa'da ve Doğu'da yankı uyandıran yapıtlarının ortak özelliği idi (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103).

Byron, yaşamındaki gerçeklikleri ve tecrübeleri eserlerine yansıtmaya çalışmıştır. Byron, eserlerini yazma sürecinde görüştüğü kişilerden etkilenmiş ve etkilendiği kişileri eserlerine yansıtmaya önem vermiştir. Byron, 1809'da Tepedelenli Ali Paşa ile olan görüşmesi sonrasında eserlerindeki karakterleri o süreçten etkilendiği kişileri dikkate alarak çalışmalarını şekillendirmiştir (Tuğ Kızıltoprak, 2019: 4-5).

İngiliz ünlü şairlerinden biri olmasının yanı sıra İngiltere'nin soylularından biri olan Byron, 1824'te (BOA, HAT, 926/40255) milliyetçi ve romantik anlayıştan hareketle eserlerinde düşüncelerini izah etmeye çalışmıştır (Toprak, 2015: 2859). Ayrıca Balkanlara ilgisi olduğunu da eserlerinde dile getirmek için faaliyete geçmiştir. Byron, Balkanlara olan ilgisini tasvirinde belirtmeyi uygun görüp Balkanların sıcak ve vahşi doğasından bahsetmeyi önemsemıştır. *The Giaour* adlı eser 1813'te yayınlanan şiir *The Turkish Talas*'ın bir parçası olarak yazılmıştır. Byron, gezmeyi seven biri olarak Portekiz, İspanya, Malta, Türkiye, Yunanistan ve Arnavutluk gibi farklı coğrafyaları dolaşmıştır (Okumuş, Krasniqi, 2016:134-135).

Byron'un kaleme aldığı eserler; lirik eserler, manzum hikâyeler, dinî konulu sahne eserleri olup farklı türde çalışmalar içerisinde yer almaya özen gösterdiği anlaşılmaktadır (Meydan Larousse 2. 1970: 719). Romantik İngiliz şairi (Yeni Türk Ansiklopedisi, C.2, 1985: 470) olan Byron, Avrupalı bir yazar olmasının yanı sıra bir iş adamı olması ile de dikkatleri çekmiştir. Yazıları, şiirleri dünya ile açık bağlar kurması açısından da önemli bir yere sahip olmuştur (Byron, 2008: XI). Avrupa'da bazı sanat çevrelerinin yazdıkları yazılar onların Yunan kültürüne hayranlık duyduklarını göstermiştir. İngiltere'de şair ve yazar olan Byron, bir İngiliz Yunansever olarak da çalışmalarını yürütmeye önem vermiş (Çetintaş, 2007: 86- 87) ve arkadaşı ile harekete geçmeyi uygun görmüştür.

Lord Byron ve arkadaşı Aigio'da dinlendikleri esnada Yunanlı biri tarafından misafir edilmişlerdir. Byron ve arkadaşını misafir olarak kabul eden Andreas Londos, çağdaş Yunan şiirinin öncülerinden olan Ph. Rigas'ın "Thourios (Savaş Türküsü)"unu misafirlerine söylemektedir.

.....

Ne zamana kadar delikanlılar,

Dar geçitlerde yaşayacağız

Arslanlar gibi yamaçlarda, dağlarda tek başına

.....

Kırk yıl köle ve hapiste olmaksızın

Bir saat özgürce bir yaşam en iyisi!

Byron'un kendisi de bir Yunansever olduğundan bu sözlerden oldukça etkilenmiş ve Yunanistan'ın bağımsızlık mücadelesi içinde olduğunu anlamıştır. Byron ve arkadaşı bir süre Atina'da misafir olmuşlardır. Byron, annesine yazdığı mektupta Atina'nın çoğu yerlerini gezdiğini ve İstanbul'a gitmesi gerektiğini ifade etmiştir. Byron, İstanbul'a gittikten sonra tekrardan Atina'ya dönmüş ve Mimar Charles Robert Cockerell, Haller von Hallerstein gibi birçok yabancı seyyahla tanışma fırsatını yakalamıştır (Ozansoy, 2002: 22-24). *Childe Harold's Pilgrimage (1812)* isimli eser, Byron'a ün ve hayranlık kazandırmasının (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103) yanı sıra Londra'da coşku ile karşılanmıştır (Ozansoy, 2002: 25). 1813-15 yılları arasında yayımladığı *The Giaour, The Bride of Abydos, The Corsair, Lara, The Siege of Corinth* adlı kitaplarında Doğu'yu ve yaşama cesaretini dile getirmesi ile önemli çalışmalarda bulunmuştur (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103).

Byron, *Cain ve Heaven and Earth* adlı eserleri bir bakıma karısına ve onun gibi düşünen katı düşünceli Hıristiyanlara karşı kendi görüşlerini savunmak için yazmıştır. *Don Juan* " ahlaka aykırı" bir eser olması ile bilinmektedir. Lord Byron, *Manfred* adlı eserle üvey kızkardeşi olan Augusta'ya duyduğu ihtiraslı aşkı dile getirmiştir (Göktekin, 1983: 167- 182). Byron'un eserleri edebiyat dünyasında okunduğu gibi siyasette önemli kişiler tarafından okunmuştur. Mesela İngiltere'nin dört dönem başbakanlığını yapmış olan William Ewart Gladstone (Karaca, 2011: 25-30) Lord Byron'un eserlerini hayranlıkla okumuştur. Ayrıca Byron'un Yunan bağımsızlık savaşına katılması kendisini mutlu etmiştir (Karaca, 2011: 91).

Lord Byron, eserleri ile edebiyat dünyasında ve siyasi hayatta ne kadar sevilse ve hayranlık duyulan birisi olsa da kimi zaman da eserlerine karşı olumsuz bir yaklaşım sergilenmiştir. Mesela gümrük işlerinde uğraşanlar tarafından gönderilen iki adet İngiliz kitabının Lord Byron'un eseri olduğu anlaşılması ile eserlerin yok edilmesi söz konusu olmuştur (BOA, MF. MKT, 176/61).

Yunanlıların Lord Byron ile tanışmaları dikkati çeken önemli bir gelişmedir. Yunanlılar, İngiliz şairini ve onun eserlerini ilk olarak, bağımsızlık mücadelesi öncesinde Yunanlı edebiyatçıların Batı Avrupa edebiyatıyla olan ilişkileri çerçevesinde tanımışlardır (Ozansoy, 2002: 28).

Lord Byron'un Yunan İsyanına Etkisi

Lord Byron, İngiltere'nin Londra şehrinde dünyaya gelse de evlilik hayatında yaşanan sorunların etkisi ile İngiltere'den ayrılmıştır. Byron, İngiltere'den sonra Belçika, İsviçre ve İtalya'nın önemli şehirlerinde yaşamını sürdürmeye çalışmıştır. İtalya'da özellikle Roma, Navenna, Bologna, Pisa, Cenova ve Venedik'te kalmıştır. Byron, düşüncelerini hayata geçirebilmek için harekete geçmiştir. Yunanistan'a gitmek üzere Cenova'dan ayrılmayı uygun görmüştür (Meydan Larousse 2, 1970: 719).

Byron ve beraberinde yer alanlar 21 Ekim'de güneye Parga'ya oradan da tekrar Patras'a doğru hareket etmişlerdir. Byron burada Epeiros'daki Souli köyünün yok edilmesi sırasında kaçmış olan Sulyotlarla karşı karşıya gelmiştir. Byron, annesine yazdığı mektupta İngiltere'ye dönmeye niyetinin olmadığını Yunanistan'da merak ettiği yerlerin olduğunu belirtmiştir. Byron ve Hobhouse, Atina'ya doğru hareket etmiş, Korinthos körfezine doğru yaklaşırlarken, Aigio'da dinlenmişlerdir. Burada da onları Andreas Londos adında bir Yunanlı misafir etmiştir. Akabinde Byron ve yol arkadaşı olan John Cam Hobhouse, Ali Paşa'nın torunu olan Mahmut Bey'e saygılarını sunmuşlardır. Byron, Tepedelenli Ali Paşa ile tanışmayı istemiştir. Byron, Ali Paşa ile görüşmek için Tepedelen'e hareket etmiş ve üç günün ardından Tepedelen'e varınca Ali Paşa'nın sarayı karşısında etkilendiğini dile getirmiştir (Ozansoy, 2002: 22-23). Byron, isyanı destekleme sürecinde Tepedelenli Ali Paşa ile görüşme fırsatını yakalamıştır. Görüştüğü kişi olan Tepedelenli Ali Paşa, 1744'de dünyaya gelmiştir (Uzun, 2001:1036). Tepedelenli Ali, Arnavut, Yunan ve Hristiyan kökenli, İslam gelenekli bir aileye mensup (Lamartine, 2008: 1028) olup Kütahya'dan Rumeli'ye göçmüş Nazif isminde bir Mevlevi dervişinin sülalesinde yer alan biri idi (Küçük Türk İslam Ansiklopedisi, 1974: 96). Ailesinden annesi ve babası çeteci olarak bilinmekteydi (İnal, 2008: 398).

1768 yılında Tepedelenli Ali Paşa, zengin bir Paşa kızıyla evlenip devlet kadrolarında ilerlemiştir. Akabinde 1788'de valilik görevine getirildiği yer olan Yanya'da bazı çalışmalarda bulunmuştur. Tepedelenli Ali Paşa, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durumu fırsata çevirmiş olup Arnavutluk ve Yunanistan arasında bir bölge olan Epir'de hâkimiyetini güçlendirmiştir. Sonrasında ise elde ettiği güç ile Osmanlı Devleti'nden yarı yarıya bağımsız şekilde bölgeyi kontrol etmeye başlamıştır. Tepedelenli Ali Paşa ile görüşen Lord Byron da Yunanistan'a gidip bölgede bağımsızlık savaşı veren Yunan isyancıları destekleme yönünde çalışmalarda bulunmuştur. Byron'un hareketi Avrupa kamuoyunu ve isyancıları derinden etkilemiştir (Tuğ Kızıltoprak, 2019: 2-5). Lord Byron'un Rumları kıskırttığı ve Karlılı isyancılarına yardımında bulunduğu görülmektedir. Lord Byron, isyancılara para, zahire ve mühimmat yardımında bulunacağını belirtmiştir (BOA, HAT, 928/40290). Lord Byron, Nottingham'da yer alan dedelerinden kalma tarihi evini satıp eline geçen parayla Yunan ayaklanmasına destek olmuştur (Tuğ Kızıltoprak, 2019:4).

Lord Byron'un Yunan isyancılarına destek vermesinin yanı sıra Avrupa devletlerinin her biri de kendi politikaları doğrultusunda isyan hareketlerine sosyo-kültürel açıdan destek vermeye çalışmıştır. Hümanizm ve Rönesans hareketleri Avrupa aydınlarını eski Yunan kültürü ile temasa geçirmiş ve temas

sonrasında da bir Yunan hayranlığı ortaya çıkmıştır. Bu oluşan hayranlık sonucu birçok düşünür ve yazar harekete geçip yazdıkları ile Yunan hayranlığını hissettirmişlerdir. Özellikle Voltaire, Lord Byron ve Goethe gibi kişiler aracılığıyla Rumların lehine Türklerin aleyhine yazılar kaleme alınmıştır (Akyılmaz, 2015: 162). Bu yazılanlar toplumda eskiye olan merakı arttırdığı gibi insanların geçmişlerini öğrenme bilincini de uyandırmıştır. Lord Byron ve Mora'ya gelen Albay Fabrier Yunan isyanını hareketlendirmek adına harekete geçmişlerdir. Söz konusu olan kişiler Yunan isyanını hazırlamaya çalışan Rumlar ile görüşerek Yunanlılara tarım eğitimi adı altında askerî eğitim yaptırmaya çalışmışlardır (Turan, Gürbüz, 2006: 19). Böylelikle onları olası duruma da hazır hale getirmişlerdir. Byron, Mora'da Osmanlı idaresine karşı Yunan ayaklanmasını duyduğunda Byron ve Teresa'nın kardeşi olan Pietro, bölgeden uzaklaşmayı düşünmüşlerdir (Byron, 2008: XXII). Byron, Yunanlılara yaptığı faaliyetlerle Yunan halkı tarafından sevilmiş ve halk Byron'u aralarına katmak için harekete geçmiştir (Galt, 1835: 349). Kendisinden Londra Yunan Komitesi üyesi olması istenmiştir (Byron, 2008: XXII). Akabinde Lord Byron, Avrupa'da kurulan Helen Dostluk komitelerine üye olmuş ve Mora'ya gidenler arasında yer almıştır. Byron'un yanı sıra Albay Fabvier, Richard Church komitede üye olarak yer almış ve söz konusu olan kişiler Mora'ya doğru hareket etmişlerdir (Edirneli, 2016: 67).

Lord Byron isyanı destekleyen faaliyetleri ile dikkatleri üzerine çekmiş (Demirhan, 2012: 48) ve 1812 yılında Byron, yeni parlamento oturumunun açılışında Lordlar Kamarasına çıkmıştır (Byron, 2008: XXII). Lord Byron ve Albay Leicester Stanhope, kredi dağıtımından sorumlu olup Yunanlılar ile birlikte çalışmışlardır (Rodogno, 2012: 78). Yunanlılara faaliyetleri ile destek veren Lord Byron'un İngiliz Dışişleri bakanı olan Canning'in ajanı olduğu belirtilmiştir (Dakin, 1973: 150).

Byron, Türklere karşı savaşan Yunan çetecilerini örgütleme ve birleştirme görevini üstlenmek için yoluna devam etmiştir (Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, 1986: 2103). Byron süreç içerisinde tekrardan Tepedelenli Ali Paşa ile görüşme gerçekleştirmiş ve sonrasında ise Paşa hakkında bazı değerlendirmelerde bulunmuştur. Byron, Tepedelenli Ali Paşa'nın dürüst ve cömert biri olduğunu ifade etse de Osmanlı Devleti mensubu bir vali olarak Helen medeniyetini işgal etmesini hoş karşılamamıştır. Byron, Paşa'yı korkutucu, acımasız ve dehşet saçan bir düşman olarak da betimlemiştir. Byron, eşine yazdığı mektuplarda Ali Paşa'dan söz etmiş ve Ali Paşa'nın ülkede yaşayan insanların özgürce seçtiği biri olmamasına rağmen mutlak güce sahip bir yönetici olarak bölgeyi idare etmesini ve kendisini sınırlayacak bir güç olmaması yönünü eleştirmiştir. O'nun etkili askeri ve siyasi bir kimliğe sahip olduğunu da anlatmıştır. Ayrıca Ali Paşa'nın Osmanlı adalet sisteminin eksik yanlarına vakıf olarak etkin ve stratejik bir güç yarattığından da söz etmiştir. Elde ettiği güç ile oğlu Veli Paşa'yı Mora valisi konumuna getirdiğinden bahsetmiştir. Byron, Paşa'nın özelliklerinden dolayı kendisinden etkilendiğini vurgulamıştır. Neticede Byron her ne kadar O'ndan etkilendiğini sözcükleri ile ifade etmeye çalışmışsa da Paşa'nın bazı yönlerini de hoş bulmamış ve kendisini eleştirmiştir (Tuğ Kızıltoprak, 2019: 3-6).

Byron, mektuplarında Doğu dünyasının renkliliğini "Güneş batarken Tepedelen'e girdiğim o tek anı asla unutmuyacağım... Giysileriyle Arnavutlar, Tatarlar, Türkler, askerler ve atlar, siyah köleler" ifadelerinde bulunmuştur. Byron, Tepedelenli Ali Paşa'nın nasıl biri olduğunu anladığından sonunu gören birisi olmuştur. Ali Paşa, 5 Şubat 1822'de idam edilmiştir. Byron, "Child Harold'un Kutsal Yolculuğu" adlı otobiyografik şiirinde;

"Kan kanı izler

Ve ölümlerin eylemleri

Kanla başladıkları zaman,

kanla son bulur." ifadelerini dile getirmiştir (Ozansoy, 2002: 22-23).

Tepedelenli Ali Paşa'nın ölüm hadisesi sonrasında da ihtilalcilerin faaliyetleri devam etmiş ve Yunanistan'da ihtilalciler düşüncelerini hayata geçirebilmek ve amaçlarına ulaşabilmek için faaliyete geçip Sisam adasına hâkim olmuşlardır. Sisamlılar da harekete geçip Sakızlıları ayaklandırmışlardır. Bir hafta süren çatışma Rumların öldürülmesi ile neticelendirilmiştir. Mora'da sürdürülen olaylar, yaşananlar Avrupa'da yankı uyandırmıştır. Yaşanan olaylar, farklı alanlarda farklı kişiler tarafından dile getirilmiştir. Özellikle Lord Byron, Victor Hugo, Beethoven gibi şair ve ressam, gazeteciler acıklı eserlerle Sakız isyanının bastırılmasını ifade ederlerken Avrupa'da ise Türklerin barbarlığı üzerinde hoş

olmayan sözler kullanılmıştır (Öztuna, 2014: 70). Lord Byron, 1821'den 1829'a kadar süren Yunan isyan hareketine sadece silah kuşanarak katılmamış yazmış olduğu eserlerle de isyana destek olmuştur. Bu eserlerle isyana katılma konusunda gönülsüz olan kesimleri de sözleri ile etkilemeyi başarmış ve söz konusu olan kesimleri Osmanlı Devleti aleyhinde harekete geçirme konusunda da başarı göstermiştir. Byron'un faaliyetleri bunlarla da sınırlı kalmamış ve kendi adını verdiği "Lord Byron Birliği" ni kurarak isyancılara olan desteğini cephede de sürdürmüştür (Tuğ Kızıltoprak, 2019:3). Lord Byron ve Albay Leicester Stanhope, onlar kredi dağıtımından sorumlu olup Yunanlılar ile birlikte çalışmışlardır (Rodogno,2012:78). Byron, Dimitrios Soutzos, Alexandros Maurokondatos adında Yunan prenslerle tanışmıştır. Akabinde Hobhouse, Yunanistan lehine bir komitenin kurulması için Byron'la konuşmuş ve 1823'te Londra Yunan Taraftarı Komitesi kurulmuştur (Ozansoy, 2002: 25-26).

Avrupa'nın para ve gönüllü toplamak için komiteler oluşturduğu görülmektedir. Ali Fuat Örenç'in yaşanılanları ifade ettiği yazısında Avrupa'da Rumlara ilginin olduğu, Helen hayranlığının görüldüğü akabinde ise bütün Avrupa'da Helen Dostluk komitelerinin kurulduğu belirtilmektedir. Komitelere üye olup Mora'ya gidenler arasında Albay Fabvier, Richard Church ve İngiliz şair Lord Byron vardır (Edirneli, 2016: 67). Byron, bu komiteye üye olup Yunanistan'a doğru "Herkül" adlı gemi ile denize açılmıştır. Byron, Yunanistan'ın durumu hakkında bilgiler toplayabilmek için geçici olarak Kephallonia Adasının "Metaxata" adlı köyüne yerleşmiştir. Byron, komitede en ileri gelenlerin lideri ve Yunanistan temsilcisi olan Yüzbaşı Leicester Stanhope'u kabul etmiş ve kendisi de onun izinden gitmeye çalışmıştır. Yunan davası onu Mesologion'a sürüklemiş ve dostu olan Thomas Moore'a yazısında süvari birliğine para ödeyebilmek için paraları taşıdığını ve davanın kazanılmasına dair ümitlerinin olduğunu belirtmiştir (Ozansoy, 2002: 26).

Yunan davasında kamuoyunun ilgisini canlandırmak için farklı çalışmalar sürdürülmüştür. Avrupa ve Amerika'nın yanında değeri olan Byron, Ocak 1824'te Messolonghi' ye gelmiş ve Avrupa'daki romantik Byronistlere kendisine katılmaları için ilham vermiştir. İyonya Adaları'ndan gemiyle tehlikeli bir yolculuğun ardından, kırmızı askeri üniformalı Byron, Messolonghi' de coşkuyla karşılanmıştır. Byron'un rengârenk tugayı hiçbir askeri harekât görmemiş, ancak sadece varlığı Yunanlıları "heyecanlandırdı" ve uluslararası alanda bir "tılsım" olarak hareket etmiştir. Byron, Messolonghi' de iken pratik bir ruh sergilemiş ve hem ekonomik yönden hem de kuruluş aşamalarında Yunan davasına yardım etmiştir (Heraclides and Diaila: 2017: 112-113).

İngiliz şairinin yanı sıra İngiltere de isyana destek vermiştir. Yanya mutasarrıfı olan Ömer paşa ifadesinde İngilizlerin isyancıları harekete geçirmek için uğraştığını ve yardımda bulunduğunu belirtmektedir. İngiliz ailelerinden humbaracı ve topçuların harekete geçtiği Lord Byron'un Mesolongi'ye (BOA, HAT, 928/40290) miralay ile geldiği Rumlara para ve asker yardımında bulunduğu anlaşılmaktadır (BOA, HAT, 926/ 40255).

Neticede Lord Byron, Yunan hayranlığı temsilcisi olup düşünceleriyle Avrupa aydınları arasında Yunan sempatisi duygularını uyandırmıştır (Armaoğlu, 2010:181). 1824 yılında Byron, Mesolongion'a ayak bastığında büyük ilgi ve sevinçle karşılanmıştır. Burada kaldığı süre içinde askeri birliklere ve denizcilere verilmek üzere paraları yatırmış, emri altında olan bir topçu tugayında, Yunan taraftarı Avrupalıları birleştirmeye çalışmıştır. Daha sonra topçu tugayının albayı olarak görevlendirilmiştir. Yunan davasının kazanılması için Londra'dan beklenen paranın gelmemesi üzerine ordu içinde ayrılıklar başlamıştır. Mevsim şartlarından dolayı kentin durumu kötüye doğru gitmiştir. Bu süreçte Byron, Salona'ya yapacağı seyahati ertelemek zorunda kalmış ve sonrasında ise hastalanmıştır. Gamba tarafından yazılan notta Byron'un öleceğini anlamış olmasındandır ki Yunanistan üzerine konuşması gündeme gelmiştir. Burada Byron, Yunanistan'a servetini, sağlığını ve şimdi de yaşamını sona verdiğini belirtmiştir. Akabinde öldüğünü ve ölümünün geride büyük bir üzüntü bıraktığını belirtmiştir. 19 Nisan'da Mesolongion için kara bir gün olup şehir siyahlara bürünmüş ve Yunanistan, yas tutmuştur. Byron, mumyalandıktan sonra Aziz Nikolaos kilisesinde 6 gün boyunca katafalka konmuştur. Naaşı Zakynthos Adasına getirilmiş ve Yüzbaşı Stanhope'a teslim edilmiştir. Mesolongion halkı Byron'u kentlerinde gömmeyi isteseler de istenilen olmamıştır (Ozansoy, 2002: 26- 27). Bu arada İngiltere de Rumlara yardım elini uzatarak, isyancılara destek vererek Yunan isyanının boyutunu değiştirmiştir. 1824'te Sirozi Yusuf Paşa'nın ifadesinde Zanta'daki gelişmelerde Nemçe konsolosuna ulaşan malumatta Londra'dan Rum isyanına para yardımında bulunulduğu ve bu yardımın üç dört gün içerisinde Zanta'ya ulaştığı yazılmıştır. Paranın yanı sıra zahire ve mühimmat yardımının da yapıldığı anlaşılmaktadır.

Zanta'ya ulaşan başka bir bilgi ise Byron'un ölümü idi. Byron'un ölüm haberinin Zanta'ya ulaşması üzerine Byron'u Londra'ya götürmek için harekete geçilmiştir ((BOA, HAT, 874/38785). Lord Byron'un ölümü ile ilgili olarak başka bir kaynakta ise Aleksandros Mavrokordatos'un donanmasında Yunan isyanına katıldığı ve Missolonghi'de Osmanlı donanmasına bir saldırı hazırlığı sırasında ateşli bir hastalığa yakalanarak 1824'te öldüğü belirtilmektedir (Kihtir, 2015: 198-199).

Nihayetinde Lord Byron'un isyanı destekleyen özelliği ve Yunanların özgürlüğü için yazdığı şiirler, eserler toplumda etkili olmuştur. Bu etkiyi daha da artıran özellik Byron'un Yunanistan'a (Missolonghi şehrine) giderek isyana katılması ve orada ölmesi idi. Yaşanılanların etkisi ile Avrupa devletlerinin dikkati de Yunanistan'a yönelmiştir. Lord Byron'un ölümü üzerine ona ait olan eserler hızlıca basılmıştır. Byron'un ölümü sonrasında yaşananlar sahne hayatında da yerini almıştır. Yaşanan üzüntü nedeniyle Paris'teki öğrenciler sokaklarda Byron'un şiirlerini gözyaşları içerisinde okumaya çalışmışlardır. Lord Byron, Yunan isyanına maddi ve manevi desteği olduğundan ölümü tüm Yunanseverleri üzmüştür. Byron'un ölümünden sonra Yunanistan için borç bulabilmek çok zor olmuştur (Demirhan, 2012: 49-55). Byron'un ölümünden sonra eserleri unutulmamış ve yazmış olduğu eserler okuyucu kitlesini genişletmiştir. Ayrıca Byron'un çalışmaları Avrupa kültürü üzerinde etki bırakmıştır (Rawes, 2007: 180).

19 Nisan 1824'te Byron'un ölümü Yunan davasını güvence altına alırken Osmanlı Devleti'nin görevlendirdiği kuvvetin hareketleri ise Avrupa'da kaygıya neden olmuştur (Heraclides and Dialla: 2017: 112-113).

SONUÇ

Lord Byron, Londra'da dünyaya gelmiş olup 1824 yılında ise hayatı sona ermiştir. Byron, çocukluk döneminde sağlıklı bir yaşam sürdürmediği gibi gençlik yıllarında da yaptığı evlilik hayatını olumsuz etkilemiştir. Lord Byron'un evlilik hayatında huzur olmadığından boşanmanın gerçekleştiği görülmektedir. Byron'un boşanması İngiltere'de hoş karşılanmadığından Byron, bulunduğu yeri terk etmek zorunda kalmıştır. Akabinde Belçika, Brüksel, İsviçre, İtalya ve İtalya'nın kentlerinde ilerleyişini devam ettirmiştir. Byron, Avrupa'da sevilen ve coşkuyla karşılanan biri olmuştur. Byron ikinci bir evlilik yapmasına rağmen evlilikte umduğunu bulamamıştır. Evlilikte istediği mutluluğu bulamamasına rağmen yazı hayatında yazdıkları eserlerle okuyucu kitlesini genişletmeyi başarmış ve bundan mutluluk duymuştur. Byron yazdıkları eserler ile düşüncelerini ifade etmeye çalışmış ve hayranlıkla okunan İngiliz şairlerinden biri olmuştur. Ancak belgeden edinilen bilgilerde ele geçirilen eserlerin Byron'a ait olduğunun bilinmesi halinde eserlerin imha edilmesi için harekete geçildiği anlaşılmaktadır.

Byron, yazı hayatı sürecinde farklı yerleri gezmiş ve farklı kişilerle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Byron, liberal bir anlayış içerisinde yer almıştır. Bu anlayıştan hareket edip Balkanlarda gerçekleşen Yunan isyanına yazdıkları eserlerle ve isyancılara sağladığı para, zahire, mühimmat yardımı ile destek vermiştir. Byron sürdürdüğü faaliyetlerle Yunan halkı tarafından sevilmiştir. Byron, gezmeyi seven biri olduğundan Balkanlara doğru harekete geçmiştir. Balkan coğrafyasında Yunanistan'da misafir edilmiştir. Byron, Yunanistan'ın coğrafyasından etkilenmiş ve bunu dile getirmeyi de uygun görmüştür. Byron, Yunan bağımsızlık mücadelesine şahit olmuş ve isyan hareketinin destekçisi olarak yerini almıştır. Balkan coğrafyasında gerçekleşen Yunan isyanına farklı yönlerden destek olunmak adına komitenin kurulması isyanın ilerleyişine yeni bir boyut kazandırmış ve Byron kurulan komiteye üye olup desteğini de gerçekleştirmiştir. Byron, Tepedelenli Ali Paşa'nın yaptıklarının hayatına mal olacağını önceden bilmıştır ve bunu dile getiren ifadeler kullanmıştır. Byron'un yaşamı İngiltere'nin Londra şehrinde başlasa da ölümü ani olup Missolonghi'de gerçekleşmiştir. Byron, 1824 yılında ölmesine rağmen eserleri farklı kesimlere de ulaşmıştır. Byron'un isyana olan etkisi Avrupa'da yankı uyandırdığından önemlidir. Byron'un hareketleri sonrasında Yunan isyan hareketi farklı bir boyuta taşınmıştır.

KAYNAKLAR

Akyılmaz, G. (2015). *Siyasi tarih*, Seçkin Yayıncılık.

Ansiklopedik Sözlük, (2000). *Lord Byron, Milliyet/Hachette*, AXİS, Doğan Kitap.

Appelbaum, S. (1996). *English romantic poetry an anthology*, Dover Publications.

- Arıkan, Z. (2003). Sir Paul Rycout: Osmanlı imparatorluğu ve İzmir, *Osmanlı Araştırmaları XXII*, İstanbul, ss.109-139.
- Armaoğlu, F. (2010). *19.yüzyıl siyasî tarihi 1789- 1914*, Alkım Yayınevi.
- Bulwer, Henry Lytton & Esq., M.P. (1835). *The complete works of Lord Byron*, C.1 Paris.
- Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, (1986). *Byron, Milliyet*, 4, 2102-2103.
- Byron, L. (2008). *The major works*, Oxford University Press Classics.
- Çetintaş, E. (2007). Doğu Akdeniz politikaları çerçevesinde Avrupalı devletlerin Yunan isyanına desteği; Kamuoyu desteği, diplomatik destek, silahlı destek, *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM 22 (22)*, 83-108.
- Dakin, D. (1973). *The Greek struggle for independence 1821-1833*, University of California Press.
- Demirhan, H. (2012). Yunan isyanında (1821-1832) Londra Yunan komitesi ve İngiliz Yunan severlerin faaliyetleri, *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, S.22, ss.41-64.
- Edirneli, M.2016. *Balkanlar Ve...*, TRT.
- Galt, J. (1835). *The life of Lord Byron*, Paris.
- Göktekin, Y. (1983). *Lord Byron: Bir İngiliz romantik şairinin parçalanmış şahsiyeti*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Erzurum.
- Gülderen K., Seniha & Salih Okumuş, (2014). A study of Lord Byron's the Turkish tales in terms of Orientalism, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 49, XLIX, 195-214.
- Hazlitt, W. (1886). The spirit of the age; or, contemporary portraits, *Chiswick Press*, V.1, London, 119-134.
- Heraclides, A. and Ada Dialla, (2017). Intervention in the Greek war of independence, 1821-32, *Manchester University Press*, s.105-133.
- İnal, H. İ., 2008. *Osmanlı imparatorluğu tarihi*, Nokta Kitap Yayınları.
- Karaca, T.N., (2011). *Büyük oyun*, Timaş Yayınları.
- Kihtir, T., (2015). *Balkanlar'ın osmanlı tarihi 1352-1913*, İnkılâp Yayınları.
- Krasniqi, Seniha & Salih Okumuş, (2016). The mysterious world of Lord Byron's the Giaour, *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi*, Cilt/Volume 5, Sayı/Number 2, Aralık/December ss. 133-144.
- Küçük Türk- İslam Ansiklopedisi*, (1974). Ali paşa, tepedelenli, S.1, İstanbul, 96-98.
- Lamartine, A. De., (2008). *Osmanlı tarihi*, Çev: Serhat Bayram, İstanbul.
- Meydan Larousse 2. Büyük Lügat ve Ansiklopedi*, (1970). Byron, ss.718-719.
- Ozansoy, E. (2002). Lord Byron Yunanistan'da: Byron'un 19. yüzyıl çağdaş Yunan kültürü etkisi, *Sömürgecilik Sonrası Yazın Çevirisi*, C.15, İstanbul, 21-38.
- Örenç, Ali Fuat, (2009). 1827 Navarin deniz savaşı ve Osmanlı donanması, *Tarih Dergisi*, 46(2007), 37-84.
- Öztuna, Y. (2014). *Sultan II. Mahmud cihan hakani ve yenileşme padişahı*, Ötüken Yayınları.
- Rawes, A. (2007). Lord Byron, *The Edinburgh History of Scottish Literature*, V.2, Enlightenment, Britain and Empire (1707-1918), Edinburgh University Press, ss. 178-181.
- Rodogno, D. (2012). *Against massacre humanitarian interventions in the Ottoman Empire 1815-1914*, Princeton University Press.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), HAT-00874-38785-B-00001.H-05-09 -1239.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), HAT, 926- 40255-H.29.12.1239.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), HAT, 928-40290, H- 01-07-1239.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), MF. MKT, 176-61, H-17-01-1311.

Toprak, S. (2015). 19.yüzyıl milliyetçilik çıkmazında Rumlar, *Yeni Türkiye* 68, Rumeli Balkanlar Özel Sayısı-III, 2841- 2864.

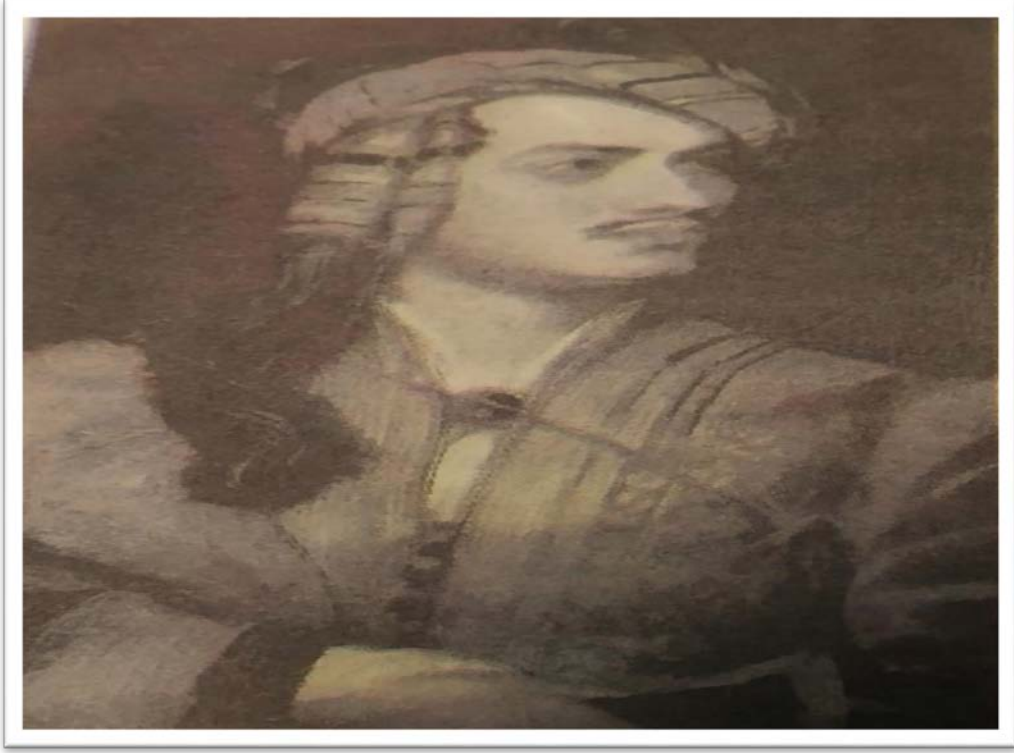
Tuğ Kızıltoprak Ayşe Amine, Türk karşıtı siyasal bir kanaat önderi olarak Lord Byron, <https://www.researchgate.net/publication/349867683>.

Turan, M., M. Gürbüz, (2006). Yunan bağımsızlık düşüncesinin tarihi temelleri ve Tripoliçe katliamı, *Uluslararası Suçlar ve Tarihi Altı Aylık Uluslararası Hukuk ve Tarih Dergisi*, Ankara, 9-33.

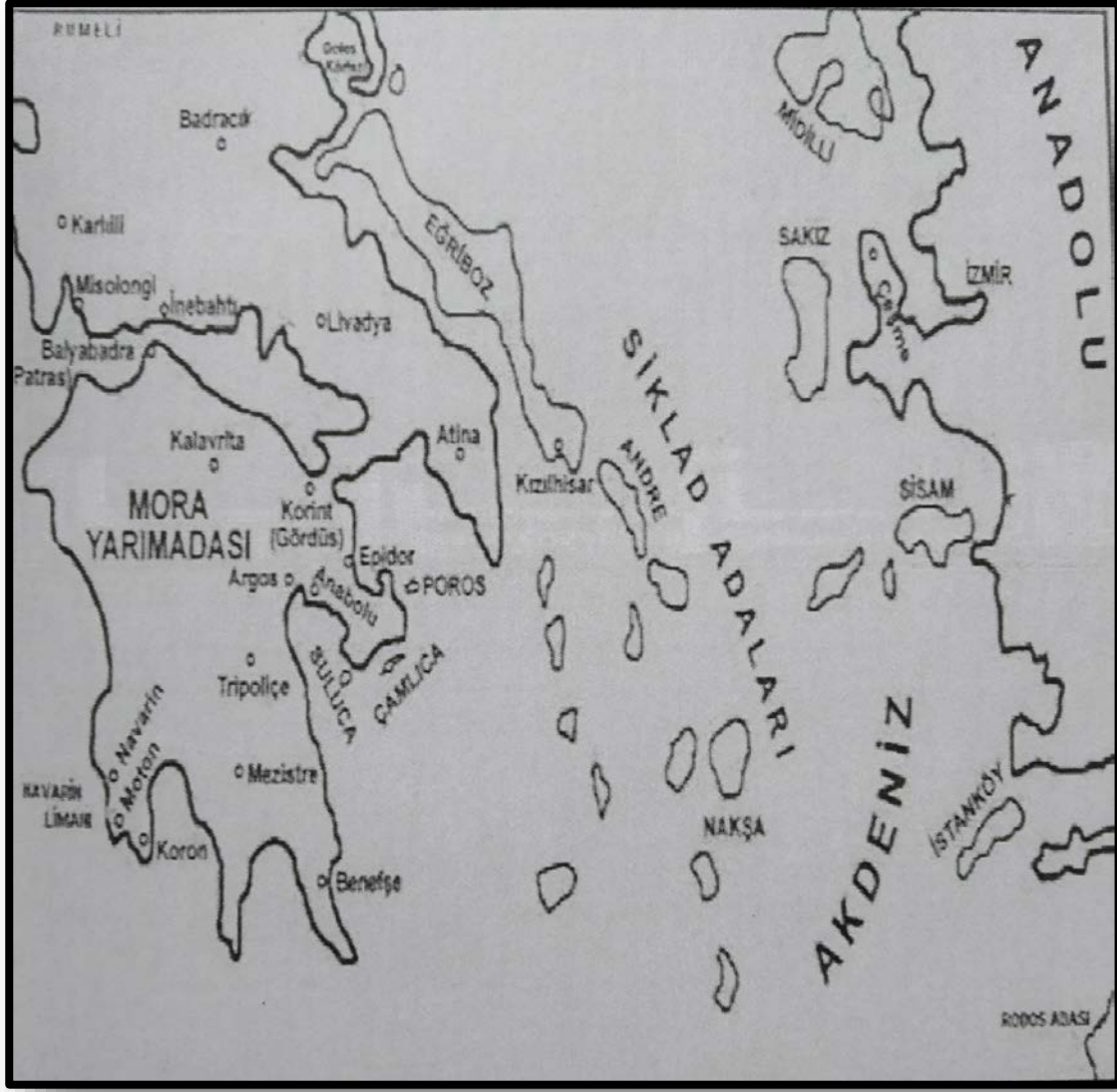
Uzun, A. (2001). Tepedelenli Ali Paşa ve mal varlığı, *Belleten*, S.244, Ankara, 1035-1077.

Yeni Türk Ansiklopedisi, (1985). *Byron*, Ötüken Yayınları, C.2, İstanbul, 470.

EKLER

Resim 1. *Lord Byron* (*Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, 1986: 2103)

Harita 1. Mora Adası ve Akdeniz (Öreç, 2009: 81).